

Aan de Tweede Kamer der Staten Generaal
T.a.v. de voorzitter en fractievoorzitters
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

's-Gravenhage, 20 september 2022
NvH/corsp/009

Betreft: eerste VCP-reactie op Miljoenennota en Rijksbegroting 2023

Geachte voorzitter en fractievoorzitters,

De Vakcentrale voor Professionals (VCP) geeft u graag haar eerste reactie mee naar aanleiding van de Troonrede en de hoofdlijnen van de gepresenteerde plannen. De VCP verwacht in tijden van crisis leiderschap en daadkracht van de politiek. De VCP verwacht daarbij nadrukkelijker oog voor de middeninkomens.

Energiecrisis, stikstofcrisis, woningcrisis, asielcrisis, zorgcrisis, inkomenscrisis, gebrek aan uitgavenzekerheid, onderwijscrisis, doorgeschoten flexibilisering en enorme arbeidsmarkttekorten. De lijst houdt niet op en er lijken alleen maar meer problemen bij te komen. Terwijl middeninkomens zich steeds ernstiger zorgen maken over rondkomen, lijkt het bij de politiek niet goed te landen hoe groot de problemen voor ook deze huishoudens zijn. De energieprijzen zijn zo hoog dat de energierekening vrijwel alle werknemers in een crisissituatie brengt. In de politiek wordt gesproken over huishoudens in problemen en men richt zich dan op lage inkomens, maar de middengroepen vallen vervolgens buiten de boot. De middengroepen zijn de ruggengraat van de samenleving, maar hun draagkracht is uitgehold. De onvrede die wij ervaren, neemt toe.

Lasten omlaag, lonen omhoog

Een groot punt van zorg voor de VCP blijft de inkomens-, lasten- en uitgavenontwikkeling van huishoudens. De lasten op arbeid zijn buitenproportioneel hoog in Nederland. De marginale druk voor het overgrote deel van de huishoudens is rond de 60% en in sommige situaties veel meer. Werken loont veel te weinig; meer werken levert te weinig op mede door stapeling van toeslagen, inkomensafhankelijke kortingen en andere inkomensafhankelijke maatregelen. Het is onbegrijpelijk dat hieraan niets fundamenteel wordt gedaan en maatregelen de problemen zelfs lijken te versterken. Loonsverhogingen worden afgeroomd en meer werken wordt ontmoedigd. Sinds de financiële crisis meer dan tien jaar geleden, zijn de lasten voor met name middeninkomens nog steeds veel te hoog.

Ondanks de vele waarschuwingen van de VCP over de hoge lasten en het gebrek aan uitgavenzekerheid zijn we op het punt gekomen dat middeninkomens in problemen komen. Als middeninkomens door de grenzen van het bestaan zakken, mede door de extreem hoge woning-, huur- en energieprijzen en zorgkosten, dan moet u inzien dat de verkeerde weg wordt gekozen. Nederland wordt niet collectief armer: het BBP stijgt fors, de winsten zijn nog nooit zo hoog geweest en de overheidsfinanciën verbeteren met de minuut. De rekening wordt betaald door werknemers, zij worden 'collectief armer'. De politiek kiest er telkens voor om huishoudens, en specifiek middeninkomens, met deze hoge lasten op te zadelen. Het is ook de overheid die kan helpen met werken weer lonend te maken en meer zekerheid te bieden over de uitgaven van huishoudens. Daarop zou doorgepaktd moeten worden.

Geen uitstel meer

De lonen moeten zeker de inflatie volgen. De oproep vanuit het kabinet aan werkgevers om de lonen te verhogen is welkom, maar klinkt ook gratis als tegelijkertijd vanuit de overheid weinig gedaan wordt. De overheid moet naast de lastenontwikkeling dan ook kijken naar de eigen rol als werkgever. Het beeld van de politiek is dat vooral uitvluchten gezocht worden. De overheidsfinanciën profiteren

enorm van de huidige situatie. Als gevolg van de inflatie verdwijnt de staatsschuld als sneeuw voor de zon en de reële rente voor de Staat is diep negatief. De overheid en energiebedrijven maken bovendien winsten op energieproductie. Als huishoudens ondertussen door alle ondergrenzen zakken, is dat onacceptabel. Als u Nederland uit deze crises wilt halen, dan moet ervoor gezorgd worden dat mensen überhaupt het leven nog kunnen betalen. De plannen daarvoor zullen we de komende tijd beoordelen op hun effect. Daarnaast is het nodig om te investeren in structurele versterking van ons onderwijs, onze veiligheid, de arbeidsmarkt en onze zorg.

Arbeidsmarkt en investeren in werknemers

De krapte op de arbeidsmarkt is eigenlijk nog nooit zo groot geweest, maar nog steeds blijven bijvoorbeeld veel oudere en veel arbeidsbeperkte werknemers aan de kant staan. Ondanks de krapte stijgen de lonen maar mondjesmaat, ook bij de (semi-)collectieve sectoren. Werken loont onvoldoende. Nog steeds is er te weinig (sociale) innovatie en zijn er te weinig investeringen om werknemers productiever te laten zijn of mensen die aan de kant staan, te helpen aan het werk te komen. De hoge werkgelegenheid lijkt mooi, maar er lijken veel banen te zijn, die ontstaan door verkeerde verdienmodellen. Banen met inkomens en lasten waarvan je niet naar behoren kunt leven, zijn geen echte banen. Het bedrijfsleven heeft de situatie van werknemers en op de arbeidsmarkt breed verergerd door te concurreren op loon in plaats van innovatie. Verhoging van lonen en een adequaat pensioen voor alle werkenden zijn nodig om recht te doen aan de schaarste en waarde van arbeid.

Vele sectoren lijken onder druk te staan: gebrek aan personeel, te hoge administratieve lasten, te weinig financiering en te weinig innovatie. Het onderwijs gaat achteruit, de veiligheid lijkt niet gegarandeerd, de zorgkwaliteit staat onder druk, een woning is niet te vinden, de stikstofcrisis versterkt andere crises en de energiekosten en -afhankelijkheid leveren grote issues op. Het zijn geen separate crises; ze versterken elkaar of volgen elkaar op. Er kan dus niet gescheiden opgetreden worden door aan een paar knoppen te draaien; er is fundamentele reflectie nodig en een integrale aanpak. Wij werken graag samen om tot een dergelijke gedragen aanpak te komen. De VCP ziet de crises in het land en weet dat professionals daar wat aan willen doen als ze daartoe de ruimte krijgen.

Visie, werkdruk en professionele ruimte

De overheid is geen bedrijf, maar moet ten dienste staan van de burger. Een lange termijnvisie, consistent beleid en hierop doorpakken is onontbeerlijk. Wetgeving moet flexibiliteit aan de uitvoering geven om maatwerk mogelijk te maken met meer vertrouwen in de professional en de burger. De VCP verzoekt met klem om maatregelen die de werkdruk van professionals verlichten. Hierbij zijn vermindering van administratieve lasten en aantrekkelijker maken van de verschillende beroepen een begin. Er moet meer professionele ruimte komen. De VCP ziet werkdruk en ziektegevallen, zoals burn-out, als steeds groter wordende problemen. De publiek gefinancierde sectoren, zoals de zorg, veiligheid en het onderwijs, voeren al jaren de burn-out lijsten aan. De gevolgen zijn niet alleen voor de professionals in deze sectoren, maar ook voor toekomstige professionals, vestigingsklimaat en de gehele economie. De overheid zou haar verantwoordelijkheid moeten nemen door structureel geld vrij te maken om de werkdruk in de publieke sector te verlagen, het werk weer aantrekkelijk te maken en om mogelijkheden te geven om in deze sectoren te innoveren.

Vanzelfsprekend zullen wij de vandaag aangekondigde plannen komende tijd bestuderen op effecten. In aanloop van de begrotingsbehandeling zullen wij u onze nadere reactie doen toekomen. Uiteraard zijn wij te allen tijde bereid de inhoud van deze brief nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Nic van Holstein
voorzitter

cc: Minister-president, drs. M. Rutte
Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw ir. C.E.G. van Gennip
Minister voor Armoedebestrijding, Participatie en Pensioenen, mevrouw drs. C.J. Schouten
Minister van Financiën, mevrouw S.A.M. Kaag MA, MPhil
Minister van Economische Zaken, mevrouw mr. drs. M.A.M. Adriaansens
Vaste Commissie Tweede Kamer voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Vaste Commissie Tweede Kamer voor Financiën